

Nr 137.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen) m. m.; given Stockholms slott den 7 mars 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet för denna dag, föreslå riksdagen att
dels antaga härvid fogade förslag till

1) förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen);

2) förordning om provisorisk höjning av familjepenning enligt krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223); och

3) förordning om provisorisk höjning av familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen den 17 maj 1940 (nr 422);

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Förslag

till

Förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen).

Härigenom förordnas, *dels* att 1, 2, 3, 5, 7, 14 och 15 §§ förordningen den 17 april 1940 om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring (krigsfamiljebidragsförordningen) skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att i samma förordning närmast efter 15 § skola införas en ny rubrik och en ny, såsom 15 a betecknad paragraf, vilka skola hava nedan angivna lydelse, *dels ock* att i förordningen närmast efter rubriken »Särskilda bestämmelser» skall införas en ny paragraf, betecknad 28 a §, av den lydelse i det följande angives:

1 §.

Förordnar Konungen jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen om inkallelse av värnpliktiga och skall krigsavlöningsreglementet helt eller delvis äga tillämpning beträffande dessa värnpliktiga, skola ock, där ej Konungen annorlunda föreskriver, från och med inställedagen å dem tillämpas stadgandena i denna förordning; Konungen obetaget att meddela föreskrift om förordningens tillämpning även å andra värnpliktiga. Konungen må ock föreskriva, att bestämmelserna i denna förordning med de inskränkningar, som må finnas påkallade, skola äga tillämpning jämväl å annan personal, som tjänstgör vid krigsmakten under tid, då värnpliktiga äro inkallade enligt nyssnämnda lagrum.

Med inställedagen — — — — den dagen.

I den — — — — gällande föreskrifter.

2 §.

Värnpliktig är — — — — till familjebidrag.

Familjebidrag utgår kontant såsom familjepening, bostadsbidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag; dock må, i den ordning Konungen föreskriver, kunna bestämmas, att familjebidrag skall helt eller delvis utgå in natura.

Familjebidrag må — — — — än resa.

3 §.

Såsom medlem — — — — hans vårdnad;

b) den värnpliktiges hustru, barn och adoptivbarn i annat fall än under a) sägs, hans föräldrar och adoptant, hans hustrus barn och adoptivbarn samt hans frånskilda hustru, en var under förutsättning, *dels* att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande och *dels* att den värnpliktige vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog till dennes underhåll,

eller, där underhållsskyldigheten inträtt senare, skäligen kan antagas hava skolat bidra till underhållet, om inkallelsen ej mellankommit; samt

c) den värnpliktiges — — — till arbete.

5 §.

Av familjepeningen — — — — 40 öre.

I övrigt utgår familjepening allenast i den mån behov därav skäligen kan antagas föreligga. Vid bestämmande av bidragets storlek skall hänsyn tagas *dels* till den inkomst, som åtnjutes av vederbörande familjemedlem ävensom av annan till samma hushåll hörande familjemedlem, utom husföreståndarinna, och *dels* till den värnpliktiges inkomster, dock med undantag för krigslön jämte övriga under tjänstgöringen utgående förmåner. För familjemedlem, som avses i 3 § b), må ej fastställas högre belopp än som motsvarar värdet av det bidrag till ifrågavarande familjemedlems underhåll, som den värnpliktige lämnat vid tiden för inkallelsen eller, där underhållsskyldigheten inträtt senare, kan antagas skola hava lämnat, därest inkallelsen ej mellankommit.

Konungen äger, i den omfattning, som prövas skälig, stadga undantag från bestämmelserna i första stycket beträffande värnpliktiga, vilka under tjänstgöringen för civil tjänst åtnjuta avlöning, som utgår av statsmedel eller med statsbidrag. Konungen må ock, när skäl därtill äro, föreskriva, att vid behovsprövning, som avses i denna paragraf, hänsyn i den omfattning Konungen bestämmer icke skall tagas till sådan inkomst av civil anställning, som den värnpliktige under tjänstgöringen äger bibehålla, eller till understöd, som i anledning av tjänstgöringen tilldelas honom eller hans familj.

7 §.

Prövas behov av bidrag, utöver familjepeningen, vara för handen för bestridande av utgifter för bostad åt värnpliktigs familj, må, där ej Konungen annorlunda förordnar, under iakttagande av vad i 14 § stadgas bostadsbidrag kunna tillerkännas den värnpliktige under förutsättning, att bostaden är avsedd för familjemedlem, med vilken den värnpliktige vid tiden för inkallelsen sammanbodde. Ändå att denna förutsättning ej är för handen, må bostadsbidrag kunna utgå för bostad åt familjemedlemmar, som avses i 3 § a), då fråga är om såväl hustru som barn eller adoptivbarn. Bostadsbidrag må ej beviljas för mer än en bostad. Bidraget må även avse kostnader, som äro förenade med ombyte av bostad.

Bostadsbidrag, som — — — med värme.

Vid behovsprövning, som avses i denna paragraf, skall hänsyn tagas till familjens skäliga behov av bostad, till den värnpliktiges eller hans hustrus bundenhet av hyresavtal och andra åtaganden för bostadsbehovets tillgodo-seende ävensom till de inkomster, som åtnjutas av den värnpliktige, utom krigslön jämte övriga under tjänstgöringen utgående förmåner, och av andra i bostaden inhysta familjemedlemmar än husföreståndarinna. Överstiger bostaden uppenbarligen den värnpliktiges behov, skall hänsyn jämväl tagas

till den värnpliktige och hans hustru tillhörig förmögenhet. Vad i 5 § tredje stycket andra punkten är stadgat skall äga motsvarande tillämpning med avseende å prövning, som avses i denna paragraf.

Såsom villkor — — — allmänt ändamål.

14 §.

Den som uppbär näringsbidrag äger ej åtnjuta annat slag av familjebidrag. Vid valet mellan de bidragsformer, som kunna ifrågakomma, skall, om förutsättningar för beviljande av näringsbidrag äro för handen, denna form av bidrag äga företräde framför familjepenning och bostadsbidrag.

15 §.

Prövas i anledning av familjemedlems sjukdom behov av bidrag vara för handen för bestridande av kostnader för erforderlig läkare- och sjukhusvård jämte läkemedel ävensom transport till eller från läkare eller vårdanstalt, må sjukbidrag, med iakttagande av vad i 14 § stadgas, kunna tillerkännas den värnpliktige med högst det belopp, vartill dessa kostnader uppgå. Är fråga om familjemedlem, som avses i 3 § b) eller c), må dock sjukbidrag utgå allenast i den mån skäl föreligger till antagande, att den värnpliktige, därest inkallelsen ej mellankommit, skulle hava bidragit till kostnaderna. Med avseende å rätten att åtnjuta sjukbidrag skall vad i 6 § är stadgat beträffande familjepenning äga motsvarande tillämpning.

Om begravningsbidrag.

15 a §.

Har familjemedlem, som avses i 3 § a), avlidit, och ägde den värnpliktige vid tiden för dödsfallet för familjemedlemmen uppbära familjepenning, som helt eller delvis utgick efter behovsprövning, skall begravningsbidrag tillerkännas den värnpliktige. Sådant bidrag utgår med etthundrafemtio kronor för hustru samt etthundra kronor för barn eller adoptivbarn.

Särskilda bestämmelser.

28 a §.

Tillsynsmyndigheten må för visst fall, när synnerligen ömmande omständigheter föreligga, på ansökan av familjebidragsnämnd medgiva, att annan anhörig till den värnpliktige än som avses i 3 § må i fråga om rätt till familjebidrag likställas med familjemedlem, som i 3 § b) sägs. Sådant medgivande lämnas för viss tid eller tills vidare samt må av tillsynsmyndigheten, när anledning därtill förekommer, återkallas.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

Förslag

till

Förordning om provisorisk höjning av familjepenning enligt krigs-
familjebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223).

Härigenom förordnas,
dels att familjepenning enligt 4 § krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 tills vidare må utgå med högst de belopp, som angivas i följande tariff:

1	2	3	4
Ortsgrupp	För hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem kronor	För annan familjemedlem över 16 år än som avses i kol. 2 kronor	För annan familjemedlem under 16 år än som avses i kol. 2 kronor
I	2: —	1: 15	0: 85
II	2: 25	1: 40	0: 95
III	2: 50	1: 65	1: 05

dels ock att grundbelopp, varom förmäles i 5 § första stycket sagda förordning, skall tills vidare utgöra för hustru en krona 25 öre och för varje barn eller adoptivbarn under sexton år 55 öre.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen bestämmer. För värnpliktig, som nämnda dag åtnjuter familjepenning, skall, utan att ansökan därom behöver göras, familjepeningen höjas för familjemedlem, som avses i kolumn 2 av ovan intagna tariff, med 25 öre och för annan familjemedlem med 15 öre. Vad sålunda är stadgat skall dock ej äga tillämpning i den mån härigenom bidragsbeloppet till familjemedlem skulle komma att överstiga genom dom eller avtal fastställt underhåll eller eljest särskilda omständigheter föranleda till undantag från stadgandet.

Förslag

till

Förordning om provisorisk höjning av familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen den 17 maj 1940 (nr 422).

Härigenom förordnas:

dels att familjebidrag enligt 3 § fredsfamiljebidragsförordningen den 17 maj 1940 tills vidare må utgå med högst de belopp, som angivas i följande tariff:

1	2	3	4
Ortsgrupp	För hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem kronor	För annan familjemedlem <i>över</i> 16 år än som avses i kol. 2 kronor	För annan familjemedlem <i>under</i> 16 år än som avses i kol. 2 kronor
I	2: 90	1: 15	0: 85
II	3: 55	1: 40	0: 95
III	4: 15	1: 65	1: 05

dels ock att grundbelopp, varom förmäles i 4 § första stycket sagda förordning, skall tills vidare utgöra för hustru en krona 25 öre och för varje barn eller adoptivbarn under sexton år 55 öre.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen bestämmer. För värnpliktig, som nämnda dag åtnjuter familjebidrag, skall, utan att ansökan därom behöver göras, bidraget höjas för varje familjemedlem, som avses i kolumn 2 av ovan intagna tariff, med 40 öre och för annan familjemedlem med 15 öre. Vad sålunda är stadgat skall dock ej äga tillämpning i den mån härigenom bidragsbeloppet till familjemedlem skulle komma att överstiga genom dom eller avtal fastställt underhåll eller eljest särskilda omständigheter föranleda till undantag från stadgandet.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 7 mars 1941.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld:

Inledning.

I skrivelse den 17 oktober 1940 har statens arbetsmarknadskommission framlagt förslag till vissa ändringar i krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223) och krigsfamiljebidragskungörelsen den 3 maj 1940 (nr 322). Häröver hava i anledning av remiss utlåtanden avgivits av överbefälhavaren över rikets försvarskrafter, arméförvaltningens civila departement, marinförvaltningen, flygförvaltningen, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Östergötlands län, Kristianstads län, Göteborgs och Bohus län samt Västerbottens län. Sedermera har överbefälhavaren i yttrande den 24 februari 1941 över sociala försvarsberedskapskommitténs i det följande omnämnda skrivelse föreslagit åtskilliga ändringar i krigsfamiljebidragslagstiftningen.

På uppdrag av chefen för försvarsdepartementet har sociala försvarsberedskapskommittén verkställt utredning beträffande frågan om dyrtidstilllägg å familjebidrag enligt såväl krigs- som fredsfamiljebidragsförordningen. Resultatet av denna utredning har av kommittén framlagts med skrivelse den 8 februari 1941. Efter remiss hava utlåtanden över kommitténs förslag avgivits av överbefälhavaren, av cheferna för armén, marinen och flygvapnet, den sistnämnde gemensamt med flygförvaltningen, samt av arméförvaltningens civila departement, marinförvaltningen, socialstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission.

I sin skrivelse den 17 oktober 1940 har arbetsmarknadskommissionen erinrat, att sociala försvarsberedskapskommittén i samband med avgivande av sitt förslag till krigsfamiljebidragsförordningar framhållit svårigheterna att på detta område, där praktisk erfarenhet i så hög grad saknades, till skapa bestämmelser, som vid tillämpningen kunde visa sig i allo tillfredsställande, och att de erfarenheter arbetsmarknadskommissionen förvärvat under sin verksamhet såsom tillsynsmyndighet givit vid handen, att vissa ändringar i krigsfamiljebidragsförordningarna vore påkallade. Beträffande

kommissionens förslag till ändringar i krigsfamiljebidragskungörelsen må erinras därom, att ändringar i väsentlig överensstämmelse med förslaget redan genomförts enligt en den 22 november 1940 utfärdad kungörelse (nr 955). I det följande skall till en början redogöras för grunddragen av gällande bestämmelser samt därefter behandlas förslagen till ändringar i krigsfamiljebidragsförordningen och till provisorisk förhöjning av familjebidragen.

Grunddragen av gällande bestämmelser.

Krigsfamiljebidragsförordningen.

Bestämmelserna i krigsfamiljebidragsförordningen äga under i förordningen angivna förutsättningar tillämpning å värnpliktiga (1 §) samt skola äga motsvarande tillämpning å annan personal vid krigsmakten, vilken avlönas enligt de för värnpliktiga gällande grunder (29 §). Därmed avses, såsom framgår av förarbetena till förordningen, i främsta rummet frivilliga.

Kretsen av familjemedlemmar, för vilka familjebidrag kan utgå, utgöres i första hand av den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn och adoptivbarn under 16 år, som äro under hans vårdnad (3 § a)). Vidare räknas till familjekretsen den värnpliktiges hustru, barn och adoptivbarn i andra fall, hans föräldrar och adoptant, hans hustrus barn och adoptivbarn samt hans frånskilda hustru, en var under förutsättning, att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande och vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog till dennes underhåll (3 § b)). Såsom bidragsberättigad ifrågakommer slutligen under vissa förutsättningar den värnpliktiges husföreståndarinna (3 § c)).

Av krigsfamiljebidrag finnas fyra former: familjepenning, bostadsbidrag, näringsbidrag och sjukbidrag. Familjepenning utgår med högst så stort belopp för dag, som anges i följande tariff:

1	2	3	4
Ortsgrupp	För hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem kronor	För annan familjemedlem över 16 år än som avses i kol. 2 kronor	För annan familjemedlem under 16 år än som avses i kol. 2 kronor
I	1: 75	1: —	0: 70
II	2: —	1: 25	0: 80
III	2: 25	1: 50	0: 90

För den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt för hans barn och adoptivbarn under 16 år, som äro under hans vårdnad, utgår ett visst grundbelopp av familjepeningen utan behovsprövning. Grundbeloppet utgör för hustru en krona och för barn 40 öre. I övrigt utgår familjebidrag efter behovsprövning. Bostadsbidrag och sjukbidrag äro icke maximerade,

varemot för näringsbidrag stadgats ett maximum av 200 eller undantagsvis 300 kronor i månaden. Beträffande krigsfamiljebidragens bekostande gäller den principen, att belopp, som utgå utan behovsprövning, i sin helhet bekostas av staten, under det att av återstoden vederbörande kommun bekostar $\frac{1}{10}$ och staten resten.

Fredsfamiljebidragsförordningen.

Enligt fredsfamiljebidragsförordningen är kretsen av bidragsberättigade personer densamma som enligt krigsfamiljebidragsförordningen. Av fredsfamiljebidrag finnes endast en bidragsform. Bidragen utgå med högst så stort belopp, som anges i följande tariff:

1	2	3	4
Ortsgrupp	För hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem	För annan familjemedlem över 16 år än som avses i kol. 2	För annan familjemedlem under 16 år än som avses i kol. 2
	kronor	kronor	kronor
I	2: 50	1: —	0: 70
II	3: 15	1: 25	0: 80
III	3: 75	1: 50	0: 90

Grundbelopp utgår utan behovsprövning enligt samma regler, som gälla för krigsfamiljebidragen, medan bidraget i övrigt utgår efter prövning av behovet. De i kol. 2 upptagna beloppen ha avvägrats med tanke på att även innefatta bostadsbidrag. Fredsfamiljebidragen bestridas i sin helhet av statsmedel.

Familjebidrag till de värnpliktiga utgå för närvarande i huvudsak enligt krigsfamiljebidragsförordningen. Vissa samvetsömma värnpliktiga åtnjuta dock dylikt bidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen.

Förslag till ändringar i krigsfamiljebidragsförordningen.

Familjebidrag åt underbefäl i reserven.

Krigsfamiljebidragsförordningen är, såsom framgår av det förut anförda, i princip icke tillämplig på krigsmaktens reservpersonal, vilken räknas till den fast anställda personalen och i stort sett avlönas efter samma grunder som personalen på aktiv stat. Bland reservpersonalen intager underbefälet i reserven en mellanställning, i det att enligt § 1 mom. 2 inskrivningsförordningen den 18 december 1936 (nr 643) denna personalkategori vid tillämpning av värnpliktlagens och inskrivningsförordningens bestämmelser likställes med värnpliktiga. I propositionen med förslag till krigsfamiljebidragsförordning (L 1940: 93) yttrade departementschefen, att sociala försvarsberedskapskommittén torde hava avsett, att de föreslagna bestämmelserna

skulle gälla endast beträffande personal, som avlönades såsom värnpliktiga, och att denna begränsning torde böra upprätthållas, även om vissa skäl kunde anföras för att under lagstiftningen inbegripa även underbefäl i reserven.

I sin skrivelse den 17 oktober 1940 har *arbetsmarknadskommissionen* — under framhållande av att frågan om familjebidrag åt underbefäl i reserven numera torde ha kommit i ett annat läge — anfört bland annat följande:

I förordningen den 31 augusti 1940 om värnpliktslån (nr 824), vilken förordning i viss mån kan anses som en parallellförfattning till krigsfamiljebidragsförordningen, har begränsningen till personal, vilken avlönas såsom värnpliktiga, icke upprätthållits, utan Kungl. Maj:t har i 1 § erhållit bemyndigande förordna, att bestämmelserna i förordningen om värnpliktslån skola äga tillämpning jämväl å annan personal, som tjänstgjort vid krigsmakten under tid, då värnpliktiga varit inkallade enligt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen. Bestämmelsen tillkom under utskottsbehandlingen i riksdagen och motiverades bland annat av hänsyn just till underbefäl i reserven. Kungl. Maj:t har i kungörelse den 31 augusti 1940 (nr 825) funnit gott förordna, att bestämmelserna i förordningen om värnpliktslån tills vidare skola äga tillämpning jämväl å underbefäl i reserven, som tjänstgjort vid krigsmakten under tid, då värnpliktiga jämlikt nyssnämnda lagrum i värnpliktslagen varit inkallade till värnpliktstjänstgöring. — — —

Underbefäl i arméns reserver hava i fredstid icke samma tjänstgöringskyldighet som i reserven anställda officerare, underofficerare, flaggkorpraler m. fl. och åtnjuta ej heller pension på grund av reservanställningen. De intaga därför en särställning bland reservpersonalen.

Med hänsyn till vad som sålunda gäller i fråga om tjänstgöringskyldighet i fredstid för underbefäl i arméns reserver torde sådana beställningshavare lika litet som värnpliktiga ordna sina förhållanden med hänsyn tagen till eventuellt mellankommande militärtjänstgöring, men därför kan också sådan tjänstgöring innebära lika stort avbräck i deras normala verksamhet som för värnpliktiga.

Underbefäl i arméns reserver inrätta sig sålunda efter sina civila inkomstförhållanden, och det kan därför i många fall vara svårt för dem att vid inkallelse till krigstjänstgöring anpassa sig efter de löneförmåner, som tillkomma manskap på aktiv stat vid försvarsväsendet. Lönesystemet för detta manskap är avsett för yngre beställningshavare. Den som under tiden för sin anställning på aktiv stat bildar familj, torde avpassa sin bostadskostnad efter de honom tillkommande löneförmånerna och därvid närmast efter det hyres- och ortstillägg, som enligt avlöningsreglementets bestämmelser tillkommer visst manskap. Dessa bestämmelser innebära bland annat, att gift beställningshavare med en anställningstid av minst fyra år får åtnjuta nyssnämnda tillägg. Detta utgår med visst för vederbörlig ortsgrupp fastställt belopp. Dessa bestämmelser angående rätt till hyres- och ortstillägg gälla från och med den 1 juli 1940 också för underbefäl i arméns reserver; före nämnda tidpunkt var personalgruppen helt utesluten från rätt till denna löneförmån.

Följande exempel, som avser furir i reserven med en tjänstetid enligt manskapsavlöningsreglementet av sex år och med familj, vilken består av hustru och tre barn, belyser närmare innebörden av nu gällande bestämmelser.

	Furir i reserven uppbär för månad		Såsom värnpliktig furir skulle han för månad kunna erhålla	
	å billigaste ort	i Sthlm	å billigaste ort	i Sthlm
Månadslön	155: —	155: —	30: —	30: —
Hyres- och ortstillägg	21: —	69: —	—	—
Börligt tillägg (15 %)	22: 65	29: 85	—	—
Terminslön (efter 42 dagar)	39: —	39: —	75: —	75: —
Familjepenning	—	—	115: 50	148: 50
Bostadsbidrag (= hela hyran, exempelvis)	—	—	30: —	100: —
Summa för månad	237: 65	292: 85	250: 50	353: 50

Kommissionen har sålunda funnit uppgifterna därom, att underbefäl i arméns reserver i vissa fall bliva sämre ställda än värnpliktiga, vilka komma i åtnjutande familjebidrag, vara riktiga. Sämre ställd blir ett reservunderbefäl, som har stor familj och en hyresutgift större än beloppet av det hyres- och ortstillägg, som enligt gällande manskapsavlöningsreglemente tillkommer vissa gifta beställningshavare.

För marinens del synes sådant förhållande icke — annat än rent undantagsvis — uppkomma, enär marinens reserver av manskap, vilka allenast utgöras av flaggkorpraler, helt äro avlönade efter samma lönesystem som officerare och underofficerare. Vid flygvapnet saknas ännu reserv av manskap.

Den företagna utredningen har alltså givit vid handen, att behov av familjebidrag för närvarande föreligger endast beträffande underbefäl i arméns reserver. Då det emellertid är möjligt, att dylikt behov kan uppkomma i fråga om andra personalgrupper, synes det vara lämpligast att Kungl. Maj:t — på sätt som skett beträffande värnpliktslån — erhåller mera generellt bemyndigande att utsträcka krigsfamiljebidragsförordningens tillämplighet till annan personal än värnpliktiga, under förutsättning att personalen ifråga tjänstgjort vid krigsmakten under tid, då värnpliktiga varit inkallade enligt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen. Då behov i vissa hithörande fall föreligger av inskränkningar i rätten att erhålla familjebidrag, bör Kungl. Maj:t tillika erhålla befogenhet att meddela föreskrifter härom.

Kommissionen har föreslagit, att de ifrågavarande bestämmelserna införas i 1 § krigsfamiljebidragsförordningen.

Kommissionen har tillika överlämnat förslag till kungörelse angående utsträckt tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningen. Denna utsträckt tillämpning föreslås skola för närvarande gälla endast underbefäl i arméns reserver. I kungörelseförslaget ha införts bestämmelser om modifikation i krigsfamiljebidragsförordningens stadganden i två hänseenden: dels har — i enlighet med vad i 13 § krigsfamiljebidragskungörelsen skett i fråga om värnpliktig, vilken under tjänstgöringen äger åtnjuta avlöning, som utgår av statsmedel eller med statsbidrag — föreskrivits, att familjepeningen i sin helhet skall utgå efter behovsprövning, dels har stadgats, att vid prövning av behov av familjebidrag till underbefäl i arméns reserver hänsyn bör tagas jämväl till den del av vederbörandes krigslön, som utgår i form av månadslön.

Kommissionens förslag i denna del har tillstyrkts i de avgivna yttrandena med det undantaget, att *flygförvaltningen* uttalat tveksamhet rörande lämpligheten av att ifrågavarande personalgrupp skulle komma i åtnjutande av dels till fast anställt manskap utgående förmåner och dels värnpliktiga tillkommande familjebidrag.

Arméförvaltningens civila departement har vid sitt utlåtande fogat jämförande tablåer över de olika förmåner, nämligen månadslön, i förekommande fall med avdrag av pensionsavgifter, hyres- och ortstillägg, rörligt tillägg, terminslön (för värnpliktiga enligt högre tariffen), fri kost och beklädnad samt familjepenning (maximibelopp för hustru och tre barn) och bostadsbidrag (beräknat till ett genomsnitt av 30 kronor på billigaste och 100 kronor på dyraste ort), som under olika tjänstgöringsförhållanden kunna utgå till värnpliktiga furirer och sergeanter samt furirer och sergeanter i reserven. De av civila departementet lämnade uppgifterna angående de respektive förmånernas sammanlagda belopp framgå av följande sammanställning:

Befattningshavare	Tjänstgöring, varunder det vanliga kvarteret			
	bibehålles		icke bibehålles	
	å billigaste ort	å dyraste ort	å billigaste ort	å dyraste ort
Värnpliktig furir	304: —	407: —	304: —	407: —
Furir i reserven	252: 15	307: 35	291: 15	346: 30
D:o med familjepenning	367: 60	455: 85	406: 65	494: 85
Furir i reserven, krigskonstituerad såsom sergeant	280: 50	377: 10	365: 15	459: 60
Sergeant i reserven	302: 58	399: 18	385: 08	481: 68
Värnpliktig sergeant	334: —	437: —	334: —	433: —

I anslutning till de av civila departementet uppgjorda tablåerna har departementet anfört:

Av tablåerna framgår, att, därest här avsett underbefäl i reserven komma att medgivas förmånen av familjepenning med belopp, som anges i den i framställningen intagna tabellen, dem tillkommande förmåner icke oväsentligt komma att överstiga vad som under samma tjänstgöringsförhållanden tillkommer såväl till sergeant krigskonstituerad furir i reserven som sergeant i reserven. Emellertid skall enligt de av kommissionen föreslagna bestämmelserna familjepenning till beställningshavare, varom här är fråga, i sin helhet utgå efter behovsprövning samt vid prövning av familjebidrag hänsyn tagas jämväl till den del av vederbörandes krigslön, som utgör månadslön. Med tillämpning av dessa bestämmelser torde kunna undvikas att mera väsentliga ojämnheter komma att uppstå i fråga om de sammanlagda avlönings- m. fl. förmåner, som vid bifall till förslaget skulle tillkomma till familjebidrag berättigad personal i jämförelse med de från sådan förmån uteslutna.

Utvidgning av kretsen av bidragsberättigade familjemedlemmar.

Frågan om en utvidgning av kretsen av bidragsberättigade familjemedlemmar har upptagits av såväl arbetsmarknadskommissionen som överbefäl-

havaren. *Arbetsmarknadskommissionen* har härom anfört i sin skrivelse den 17 oktober 1940:

Enligt 3 § b) krigsfamiljebidragsförordningen är förutsättningen för att där omförd person skall kunna anses såsom familjemedlem i förordningens mening, att den värnpliktige före inkallelsen i väsentlig mån bidrog till hans underhåll. Härigenom uteslutes möjligheten att erhålla familjebidrag för dylik person i de fall, då underhållsskyldighet inträtt först efter inkallelsen, vare sig detta beror på att personen ifråga blivit född först efter inkallelsen eller behov av underhåll uppstått, sedan inkallelsen ägde rum. En värnpliktig har t. ex. icke vid tiden för inkallelsen bidragit till sina föräldrars underhåll, enär behov då icke förelegat, men under den värnpliktiges militärtjänstgöring uppstår underhållsbehov för modern till följd av att den värnpliktiges fader, som ditills försörjt modern, avlider. Det synes rimligt, att familjepenning i dylik fall skall kunna beviljas, om det kan anses sannolikt, att den värnpliktige skulle ha fullgjort sin underhållsskyldighet gentemot modern om han icke varit inkallad. Även gentemot andra i 3 § b) nämnda personer kan underhållsskyldighet ha uppkommit först efter inkallelsen genom att behov av underhåll icke förelegat vid tiden för denna.

Vad nu sagts synes motivera, att till 3 § b) göres ett tillägg av innehåll, att de i momentet angivna personerna i fall, där underhållsskyldighet inträtt först efter inkallelsen, skola anses som familjemedlemmar, därest antagas kan, att den värnpliktige skulle ha i väsentlig mån bidragit till deras underhåll, om inkallelsen icke mellankommit.

Motsvarande ändring bör göras även i 5 § andra stycket, där sista meningen föreslås ändrad på följande sätt: »För familjemedlem, som avses i 3 § b), må ej fastställas högre belopp än som motsvarar värdet av den värnpliktiges bidrag till ifrågavarande familjemedlems underhåll vid tiden för inkallelsen, eller, där underhållsskyldigheten inträtt senare, av det underhållsbidrag, som den värnpliktige skäligen kan antagas skola hava lämnat, därest inkallelsen ej mellankommit.»

Överbefälhavaren har i sitt utlåtande den 24 februari 1941 anfört, att en utsträckning av begreppet »annan familjemedlem» syntes honom vara behjärtansvärt dels beträffande fosterbarn och fosterföräldrar i de fall, då formell adoption icke ägt rum, och dels beträffande sjuk broder eller syster, för vilken den värnpliktige åtagit sig och uppfyllde försörjningsplikt. I anslutning till den ändring i 4 § krigsfamiljebidragsförordningen, som föranleddes härav, borde i förordningens 8 § införas en bestämmelse, vilken möjliggjorde, att bostadsbidrag tillerkändes ogift värnpliktig, som sammanbodde med sjuk person, för vilken han åtagit sig och uppfyllde försörjningsplikt.

I de avgivna yttrandena över arbetsmarknadskommissionens förslag beträffande kretsen av bidragsberättigade familjemedlemmar har detta icke föranlett någon erinran.

Begravningsbidrag.

Därest värnpliktig avlider till följd av skada eller sjukdom, som kan antagas äga samband med den militära tjänstgöringen, utgår begravningshjälp enligt bestämmelserna i förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersätt-

ning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Om däremot någon av den värnpliktiges närmaste anhöriga, för vilken han åtnjuter familjebidrag, avlider, kan den värnpliktige icke enligt gällande bestämmelser erhålla något bidrag till kostnaden för begravningen. *Arbetsmarknadskommisionen* har i sin ovan nämnda skrivelse den 17 oktober 1940 föreslagit införande av ett särskilt begravningsbidrag för den värnpliktiges närmaste anhöriga. Härom har kommissionen anfört följande:

Därest någon den värnpliktiges familjemedlem avlider under den värnpliktiges militärtjänstgöring, ställer det sig för familjen ofta svårt att bestrida med begravningen förenade kostnader. Med hänsyn till dessa kostnaders art förefaller det i särskilt hög grad berättigat, att staten träder emellan med bidrag. Utgifterna äro, även om de begränsas till det mest nödvändiga, av den storleksordning, att de icke kunna bestridas med familjepeningen. Om ifrågakomna behov skall tillgodoses, är det därför nödvändigt att tillskapa en ny form av familjebidrag, kallat begravningsbidrag.

Behov av begravningsbidrag föreligger främst beträffande de familjemedlemmar, som omförmäles i 3 § a) krigsfamiljebidragsförordningen. På grund av det nära familjebandet framstår ett bidrag vid sådan familjemedlems frånfälle såsom väl motiverat. Särskild behovsprövning torde med hänsyn till bidragets art böra undvikas. Det torde vara tillräckligt att stadga, att begravningsbidrag må utgå för familjemedlem av nu ifrågavarande kategori, därest för familjemedlemmen vid tiden för dödsfallet utgick familjepening utöver grundbelopp. Den behovsprövning, som skett i sammanhang med familjepeningens beviljande kommer då att avse även begravningsbidraget.

Även i fråga om familjemedlemmar, som omnämnas i 3 § b) krigsfamiljebidragsförordningen, kunna fall förekomma, då det kunde synas skäligt, att begravningsbidrag utginge, exempelvis i fråga om barn över 16 år och i fråga om föräldrar. I andra dylika fall framstår begravningsbidrag såsom mindre motiverat. Emellertid torde det icke vara lämpligt att för detta ändamål bryta ut vissa av de familjemedlemmar, som avses i 3 § b). Därtill kommer, att i fråga om dessa en förnyad behovsprövning i varje fall bleve erforderlig särskilt med hänsyn därtill, att familjepening kan hava beviljats med belopp, som undergått reduktion, därför att den värnpliktige tidigare endast i begränsad utsträckning bidragit till familjemedlemmens underhåll. En sådan förnyad behovsprövning anser kommissionen, såsom ovan nämnts, böra undvikas. Kommissionen har därför stannat vid att inskränka begravningsbidraget till att gälla familjemedlemmar, som avses i 3 § a). I detta sammanhang kan erinras därom, att sistnämnda familjemedlemmar ställts i särklass i Kungl. kungörelsen den 23 juli 1940 (nr 730) med provisoriska bestämmelser om familjebidrag åt värnpliktiga m. fl., vilka drabbats av kroppsskada.

Vad angår bidragets storlek vill kommissionen föreslå att detta bestämmas till 150 kronor för hustru samt till 100 kronor för barn eller adoptivbarn. Med ett dylikt bidrag torde de nödvändigaste kostnaderna komma att täckas. En differentiering efter dyrortsgrupperingen synes icke motiverad, då kostnader av här ifrågavarande art icke följa denna.

Bestämmelserna om begravningsbidrag skulle enligt arbetsmarknadskommisionens förslag under en särskild rubrik, »Om begravningsbidrag», införas såsom en ny paragraf, 15 a §, i krigsfamiljebidragsförordningen. Vidare skulle uppräknigen i 2 § andra stycket av bidragsformerna fullständigas med begravningsbidrag.

Förslaget om införande av särskilt begravningsbidrag har tillstyrkts i samtliga yttranden. I fråga om bidragets konstruktion ha dock vissa myndigheter givit uttryck åt en annan uppfattning än arbetsmarknadskommissionen.

Överbefälhavaren, som i ärendet inhämtat yttrande från *chefen för marinen*, har anfört:

Chefen för marinen har ifrågasatt lämpligheten av att bidraget begränsas till familjemedlemmar, som omförmälas i 3 § a), med uteslutande av i 3 § b) nämnda, för vilka dock kan utgå familjebidrag i samtliga andra former, med undantag beträffande näringsbidrag. Utan tvivel inträffa dödsfall oftare bland sådana familjemedlemmar, vilka nämnas i 3 § b), och särskilt bland föräldrar till äldre värnpliktiga, för vilka begravningsbidraget blir än mer betydelsefullt. Denna synpunkt synes även mig beaktansvärd. Jag kan för min del ej bedöma, huruvida olägenheten av ytterligare behovsprövning, som kommissionen förutsätter bliva nödvändig för bidragets utbetalande i dessa senare fall, bör anses utgöra tillräckligt motiv för den begränsning av bidragsformen som förslaget innebär.

Marinförvaltningen har ifrågasatt, huruvida med de föreslagna beloppen ens de nödvändigaste kostnaderna bleve täckta.

Flygförvaltningen har ansett skäligt, att begravningsbidrag med det av kommissionen förordade lägre beloppet efter behovsprövning utginge jämväl för sådan familjemedlem, som avses i 3 § b) krigsfamiljebidragsförordningen.

Överståthållarämbetet har uttalat, att enligt ämbetets förmenande familjebidragsnämnderna borde givas möjlighet att efter behovsprövning bevilja begravningsbidrag även i vissa andra fall än de av arbetsmarknadskommissionen föreslagna. Härom har ämbetet anfört följande:

Till stöd för sin uppfattning vill överståthållarämbetet framhålla, att i vissa fall kan det tänkas, att summan av familjepeningens grundbelopp och den civila inkomsten, vilken föranlett att endast grundbeloppet beviljats, endast obetydligt överstiger det belopp, som, därest den civila inkomsten icke förelegat, beviljats såsom familjebidrag. Enligt arbetsmarknadskommissionens förslag att endast begravningsbidrag skulle få förekomma, när familjebidrag utöver grundbeloppet utgår, skulle i ett sådant fall begravningsbidrag icke få utbetalas. Ofta torde emellertid verkligt behov av begravningsbidrag föreligga, oaktat en civil mindre inkomst utgår.

Även i andra fall skulle samma mindre tillfredsställande resultat uppstå vid tillämpning av de utav arbetsmarknadskommissionen föreslagna bestämmelserna.

En familjemedlem kan oaktat innehav av livförsäkring och kapital av sådan storleksordning, att dess avkastning icke hindrar honom, komma i åtnjutande av familjepening utöver grundbeloppet och alltså även av begravningsbidrag, medan däremot den familjemedlem, som erhåller endast familjepeningens grundbelopp, oaktat nämnda tillgångar saknas, icke kan komma ifråga när det gäller begravningsbidrag.

Arbetsmarknadskommissionen framhåller, att även ifråga om vissa familjemedlemmar, som omnämnas i 3 § b) krigsfamiljebidragsförordningen, exempelvis ifråga om barn över 16 år och ifråga om föräldrar, fall kunna förekomma, där skäligheten talar för att begravningsbidrag utginge, men har på anförda skäl ansett, att nu nämnda familjemedlemmar icke borde kunna erhålla begravningsbidrag. Överståthållarämbetet ifrågasätter emellertid, om icke

skäligheten talar för att även barn över 16 år och föräldrar likställas med de familjemedlemmar, som omförmälas i 3 § a) krigsfamiljebidragsförordningen, när det gäller begravningsbidrag.

Även länsstyrelsen i Östergötlands län har ifrågasatt, huruvida icke begravningsbidrag borde kunna — efter behovsprövning — utgå även till de i 3 § b) krigsfamiljebidragsförordningen avsedda familjemedlemmarna, måhända dock med undantag för fränskild hustru.

Länsstyrelserna i Kristianstads län samt Göteborgs och Bohus län ha förordat behovsprövning vid begravningsbidragets beviljande.

Jämknings- och förtydliganden i krigsfamiljebidragsförordningen.

I sin skrivelse den 17 oktober 1940 har arbetsmarknadskommissionen föreslagit vissa ändringar i krigsfamiljebidragsförordningen, vilka närmast ha karaktären av jämkningar och förtydliganden. Dessa ändringar röra förutsättningarna för beviljande av näringsbidrag och sjukbidrag. I sitt den 13 februari 1941 avgivna yttrande över sociala försvarsberedskapskommitténs förslag beträffande dyrtidstillägg å familjebidrag har arbetsmarknadskommissionen väckt fråga om jämkning i vissa hänseenden av bestämmelserna rörande bostadsbidrag. Ändring av sistnämnda bestämmelser har även påyrkats i överbefälhavarens yttrande den 24 februari 1941. Däri hava även — utöver vad förut anförts — upptagits vissa förslag beträffande behovsprövningen och bestämmelserna om näringsbidrag.

I fråga om behovsprövningen stadgas i 5 § tredje stycket sista punkten krigsfamiljebidragsförordningen, att Konungen må, när skäl därtill äro, föreskriva, att vid prövning av behov av familjepening hänsyn icke skall tagas till viss del av inkomst av sådan anställning, som den värnpliktige under tjänstgöringen äger bibehålla. Enligt 7 § tredje stycket gäller motsvarande med avseende å bostadsbidrag. Sådan föreskrift, som avses i dessa paragrafer, har icke meddelats av Konungen.

Överbefälhavaren har anført, att, därest bestämmelser av ifrågavarande slag utfärdades, en värnpliktig skulle kunna åtnjuta en del av sin lön från arbetsgivaren (understöd från fackförening o. d.) och likväl få oavkortat familjebidrag. Gällande bestämmelser hade tolkats olika av familjebidragsnämnderna, och det syntes därför överbefälhavaren önskvärt, att föreskrifter utfärdades för att enhetligt reglera detta förhållande.

Beträffande bestämmelserna om bostadsbidrag har arbetsmarknadskommissionen yttrat följande:

Enligt stadgande i 7 § krigsfamiljebidragsförordningen må under vissa förutsättningar bostadsbidrag tillerkännas värnpliktig för bestridande av utgifter för bostad åt en eller flera familjemedlemmar, *med vilka den värnpliktige vid tiden för inkallelsen sammanbodde*. Detta stadgande innebär, att en värnpliktig som efter inställelsen till militärtjänstgöringen ingår äktenskap och i samband därmed förskaffar sig familjebostad för sitt och sin hustrus behov icke kan komma i åtnjutande av bostadsbidrag. Vissa fall hava förekommit, då den värnpliktige redan före inkallelsen förhyrt familjebostaden

för att i samband med äktenskapets ingående taga densamma i anspråk. Det kan icke vara någon tvekan om, att det står i överensstämmelse med krigsfamiljebidragsförordningens syfte, att den värnpliktige i dylikt fall också får komma i åtnjutande av bostadsbidrag för att trygga tillgången på familjebostad för hustrun, ehuru han icke disponerade familjebostad vid tidpunkten för militärtjänstgöringens början. Möjligen kan det ifrågasättas, om icke kommissionen kan vara berättigad att i anvisning rörande förordningens tillämpning meddela erforderlig föreskrift i detta syfte. Därest emellertid, såsom nu ifrågasatts, andra ändringar i författningen vidtagas, synes det dock böra tagas under övervägande att göra ett tillägg till 7 §, första stycket (efter första meningen) av följande innehåll: Har den värnpliktige efter inkallelsen ingått äktenskap, må bostadsbidrag enligt vad ovan sagts jämväl beviljas, därest den värnpliktige före inkallelsen träffat avtal om bostad för familjen.

I tredje stycket samma paragraf stadgas beträffande behovsprövningen i fråga om bostadsbidrag, bland annat, att hänsyn skall tagas till den värnpliktiges månadslön enligt krigsavlöningsreglementet i det fall, att bostaden uppenbarligen överstiger den värnpliktiges behov.

För att detta stadgande skall kunna tillämpas fordras, att familjebidragsnämnderna underrättas av de militära myndigheterna, då en värnpliktig, efter det ansökan om familjebidrag ingivits, konstitueras till högre grad. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att dylika uppgifter i mycket ringa utsträckning översändas till familjebidragsnämnderna. Vid av kommissionen gjorda undersökningar har det visat sig, att det vid större förband är praktiskt taget ogörligt att hålla familjebidragsnämnderna underrättade om meddelade konstitueringar, och man har i åsyftade fall helt åsidosatt behovet hos familjebidragsnämnderna att för ifrågavarande stadgandes tillämpning äga kännedom om förändringar i krigslönen, som följer av konstituering till högre grad.

Med hänsyn till dessa förhållanden och enär stadgandet synes vara av mycket ringa betydelse för att nedbringa kostnaderna för bostadsbidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen, synes det kommissionen att stadgandet bör utgå. Härigenom skulle också en önskvärd förenkling kunna vinnas.

Beträffande stadgandet om hänsynstagande till den värnpliktiges månadslön vid bestämmande av bostadsbidrag har *överbefälhavaren* i sitt yttrande den 24 februari 1941 framställt erinringar av enahanda innebörd som de av arbetsmarknadskommissionen framförda. Överbefälhavaren har vidare framhållit, att bidrag till flyttningkostnad i vissa fall endast beviljats, då flyttning skett till billigare bostad. Det syntes emellertid rimligt, att bidrag även eljest finge utgå, då flyttningen varit bestämd före inkallelsen eller varit betingad av ökning i familjen eller därav, att den gamla lägenheten av någon anledning blivit utdömd såsom bostad.

I fråga om förutsättningarna för beviljande av näringsbidrag har *arbetsmarknadskommissionen* föreslagit ändringar i 11 § första och andra styckena i syfte att klargöra *dels* att näringsbidrag skall utgå efter behovsprövning *ock dels* att sådant bidrag i intet fall må utgå till person, som omnämnes i 3 § b), oavsett huruvida den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot denne eller i väsentlig mån bidragit till dennes underhåll. Såsom skäl för de föreslagna ändringarna har angivits, att bestämmelserna i dessa hänseenden på vissa håll missförståtts.

Överbefälhavaren har i sitt yttrande den 24 februari 1941 angående näringsbidragen anfört följande:

Enligt bestämmelserna kan näringsbidrag endast betalas i det fall, att den värnpliktige anställt en annan arbetskraft i rörelsen med anledning av att han blivit inkallad, d. v. s. antalet avlönade inom företaget ökat med någon person, för att näringsbidrag över huvud taget skall utgå. I åtskilliga fall ordnar emellertid mindre företagare på det sättet, att han uppdrager åt redan anställd personal att sköta företaget — ett biträde flyttas upp till affärsföreståndare, hustrun hjälper till i affären o. s. v. Detta medför ökade avlöningskostnader, vilka dock icke få täckas med hjälp av näringsbidrag. Det är exempelvis omöjligt att giva näringsbidrag åt en lanthandlare, om han ordnar så, att hustrun överlämnar hemmets skötsel åt ett nyanställt hembiträde, medan hon själv övertager skötseln av affären.

10 § borde erhålla en sådan lydelse, att möjlighet finnes att giva näringsbidrag för täckande av de ökade avlöningskostnader, som bliva en följd av att den värnpliktige vidtager åtgärder för att hålla näringen i gång under sin militärtjänstgöring.

Beträffande förutsättningarna för beviljande av sjukbidrag har *arbetsmarknadskommissionen* anfört följande:

I andra punkten i 14 § krigsfamiljebidragsförordningen föreskrives, att vid valet mellan de bidragsformer, som kunna ifrågakomma, näringsbidrag skall äga företräde, om förutsättningar för beviljande av dylikt bidrag äro för handen. Av en jämförelse med 15 § framgår, att denna bestämmelse gäller även vid val mellan näringsbidrag och sjukbidrag. Detta är i vissa fall olämpligt. Det förefaller t. ex. omotiverat, att om en rörelseidkares familj även under familjeförsörjarens militärtjänstgöring kan erhålla sitt uppehälle av rörelsen utan näringsbidrag, så länge icke extraordinära utgifter tillkomma, näringsbidrag skall behöva beviljas för det fall att en familjemedlem drabbas av en sjukdom, som måhända är av kort varaktighet men är förbunden med sådana kostnader, att den värnpliktige icke förmår bära dem. Här förefaller det rimligast att sjukbidrag beviljas. Nämda olägenhet synes kunna övervinnas, därest sista punkten i 14 § erhåller följande formulering: »Vid valet mellan etc. — — — äga företräde framför familjepening och bostadsbidrag.»

Den nuvarande lydelsen av 15 § medgiver beviljande av sjukbidrag även i sådana fall, då den värnpliktige vid inkallelsen bidrog till vederbörande familjemedlems underhåll allenast med vissa genom dom eller avtal bestämda belopp. Det synes emellertid ganska oberättigat, att sjukbidrag i sådant fall skall utgå, för den händelse skäl icke föreligger till antagande att den värnpliktige under vanliga förhållanden skulle ha bestritt utgiften. Beviljande av sjukbidrag i nu omförmälda fall ter sig så mycket mera anmärkningsvärt, som stadgandet i 5 § medför, att om exempelvis det avtalade eller i dom fastställda underhållet utgör 20 kronor, men den värnpliktige vid tiden för inkallelsen bidrog med allenast 15 kronor, familjepening kan beviljas med högst det senare beloppet. Det synes därför önskvärt att i 15 § föreskrives, att sjukbidrag må utgå allenast i den mån skäl föreligger till antagande att den värnpliktige, därest inkallelse ej mellankommit, skulle na bestritt eller bidragit till de kostnader, varom fråga är. Föreskriften synes dock böra gälla endast sådana familjemedlemmar, som omförmålas i 3 § b) och c) krigsfamiljebidragsförordningen.

I de över arbetsmarknadskommissionens förslag avgivna yttrandena har förslaget till ändringar beträffande förutsättningarna för beviljande av näringsbidrag och sjukbidrag i regel tillstyrkts.

Beträffande de föreslagna ändringarna i fråga om näringsbidrag har emellertid *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anført, att dessa ändringar, vilka allenast innefattade förtydliganden av författningstexten, enligt länsstyrelsens mening vore överflödiga och att innebörden av krigsfamiljebidragsförordningen i dessa hänseenden syntes lämpligen kunna delgivas familjebidragsnämnderna genom cirkulär.

Med avseende å bestämmelserna om bostadsbidrag har *överbefälhavaren* i sitt yttrande över arbetsmarknadskommissionens förslag erinrat, att sådant bidrag enligt 7 § krigsfamiljebidragsförordningen endast utginge för bestriidande av utgifter för bostad åt en eller flera familjemedlemmar, med vilka den värnpliktige vid tiden för inkallelsen sammanbodde. Om exempelvis den värnpliktige efter inkallelsen legaliserade förbindelsen med en kvinna, som väntade eller fått barn, vartill den värnpliktige vore fader, erhöles visserligen hustru och barn familjepening, medan däremot bostadsbidrag icke kunde beviljas. Det kunde enligt överbefälhavarens mening ifrågasättas, om icke, såsom *chefen för marinen* i ett av överbefälhavaren infordrat yttrande påyrkat, i detta fall en uppmjukning av bestämmelserna kunde vara motiverad, särskilt som en dylik legalisering måste anses som ett samhällsintresse.

Departementschefen.

Vid tillkomsten av krigsfamiljebidragsförordningen framhölls svårigheten att i avsaknad av praktiska erfarenheter på detta område tillskapa bestämmelser, som vid tillämpning visade sig i allo tillfredsställande. Arbetsmarknadskommissionen, vilken är tillsynsmyndighet enligt krigsfamiljebidragsförordningen, har funnit tiden vara inne att göra en översyn av förordningen. Resultatet av denna översyn berör icke förordningens huvudprinciper, utan kommissionens förslag innebär, att vissa utvidgningar, jämkningar och förtydliganden skola vidtagas. Sålunda föreslås till en början, att familjebidrag skall kunna tillerkännas även underbefäl i reserven. Detta skulle möjliggöras genom intagande i 1 § krigsfamiljebidragsförordningen av ett generellt bemyndigande för Konungen att meddela föreskrift om förordningens tillämpning — med de inskränkningar Konungen funne påkallade — även å annan personal vid krigsmakten än värnpliktiga. Sådan föreskrift borde enligt kommissionens förslag därefter meddelas med avseende å underbefäl i arméns reserver, däremot icke för flaggkorpraler och högbåtsmän, vilka avlönas efter samma grunder som underofficerare (underbefäl i flygvapnets reserv finnes icke). Vid tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningens bestämmelser å underbefäl skulle familjepening i sin helhet utgå efter behovsprövning och hänsyn därvid tagas även till vederbörandes månadslön.

Förevarande fråga var föremål för övervägande, då proposition beslöts rörande krigsfamiljebidragen. Jag ansåg mig då — under framhållande av att skäl kunde anföras även för den motsatta ståndpunkten — icke böra bryta

den principiella skiljelinje, som i krigsavlöningsreglementet dragits mellan de vid krigsmakten fast anställda och de värnpliktiga. På riksdagens initiativ har ett avsteg från denna principståndpunkt gjorts i fråga om värnpliktslånen, vilka även kunna tillerkännas underbefäl i reserven. Det kan icke förnekas, att de mycket långvariga inkallelser, som drabbat dylikt underbefäl, tala starkt till förmån för arbetsmarknadskommissionens förslag. Frågan kompliceras emellertid därav, att i viss mån liknande skäl som de av kommissionen anförda kunna åberopas till stöd för ett yrkande, att reservofficerare och reservunderofficerare i de lägsta löneklasserna skola kunna efter behovsprövning erhålla familjebidrag. Ehuru inkallelserna även för sistnämnda kategorier kunna medföra svårigheter, anser jag mig dock med hänsyn till storleken av ifrågavarande reservpersonals löneförmåner icke kunna förorda familjebidrag för dessa personalgrupper. Emellertid måste tillses, att underbefälet icke tack vare familjebidragen erhåller bättre förmåner än officerare och underofficerare, och ett genomförande av det föreliggande förslaget torde därför böra förknippas med större restriktioner än som av kommissionen förutsatts. Det kan sålunda ifrågasättas, om icke rätten till familjebidrag för underbefäl i reserven bör begränsas till att avse enbart bostadsbidrag i sådana fall, då behovet med hänsyn till den inkomstminskning inkallelsen medfört är uppenbart. Jag är emellertid icke beredd att taga slutlig ståndpunkt till denna fråga i vidare mån än att jag under hänvisning till det nu anförda är beredd att tillstyrka av arbetsmarknadskommissionen föreslagen ändring i 1 § krigsfamiljebidragsförordningen.

Mot arbetsmarknadskommissionens förslag till uppmjukning av bestämmelserna i 3 § b) och 5 § andra stycket krigsfamiljebidragsförordningen i syfte att bereda bidragsrätt även i fall, då underhållsskyldigheten inträtt efter inkallelsen, har jag intet att erinra. Däremot synes mig överbefälhavarens förslag att generellt utsträcka familjebegreppet till fosterföräldrar, fosterbarn och sjuka syskon vara ägnat att ingiva betänkligheter. Att dylika fall kunna vara mycket ömmande är obestridligt, men uppenbarligen är risken för missbruk av en sådan möjlighet till bidrag mycket stor. Därtill kommer att även efter en dylik utvidgning andra lika behjärtansvärda fall komme att kvarstå såsom icke bidragsberättigade, t. ex. då en värnpliktig försörjt minderåriga icke sjuka syskon eller far- eller morföräldrar. Skall syftet med överbefälhavarens förslag nås, kräves alltså en ännu vidare krets av bidragsberättigade. Men ju mera denna krets vidgas, dess starkare garantier krävas mot missbruk. En utväg att tillskapa en i möjligaste mån betryggande och enhetlig prövning av ansökningar om familjebidrag för fjärrare anförvanter vore att anförtro prövningen åt tillsynsmyndigheten, d. v. s. statens arbetsmarknadskommission. Av hänsyn till kommissionens arbetsbörda finge dock en spärr i lämplig form anordnas. I sådant hänseende torde kunna stadgas, att ansökan skall göras av vederbörande familjebidragsnämnd. En förutsättning för bifall till ansökan bör vidare vara, att synnerligen ömmande omständigheter i det särskilda fallet föreligga. Därest bidragsrätten omgärdas med dessa garantier, torde det icke behöva

möta några avgörande betänkligheter att stadga, att annan anhörig till den värnpliktige än som avses i 3 § må — utan att begränsning sker till vissa släktingar — i bidragshänseende likställas med familjemedlem, som avses i 3 § b). Jag förordar alltså ett stadgande av denna innebörd, vilket på grund av sin undantagskaraktär lämpligen torde böra införas i förordningens sista avdelning, »Särskilda bestämmelser». I anledning av överbefälhavarens förslag om rätt till bostadsbidrag oavsett förefintlig släktskap för ogift värnpliktig, som sammanbor med och försörjer sjuk person, må framhållas, att redan med nuvarande avfattning av 8 § krigsfamiljebidragsförordningen möjlighet finnes att bevilja bostadsbidrag i de fall, då bostadens avstående skulle för den värnpliktige medföra synnerlig olägenhet. Något behov av ytterligare utsträckning av rätten till bostadsbidrag för ogift värnpliktig synes mig icke hava ådagalagts.

Arbetsmarknadskommissionen har vidare förordat den utvidgningen av förmånerna enligt krigsfamiljebidragsförordningen, att begravningsbidrag skulle kunna utgå för den värnpliktiges hustru samt barn eller adoptivbarn under 16 år, dock endast därest den värnpliktige sammanlevde med hustrun respektive hade vårdnaden om barnen. Bidraget föreslås skola utgå automatiskt, därest den värnpliktige vid tiden för dödsfallet åtnjöt familjepening utöver grundbeloppet för familjemedlemmen i fråga. Den behovsprövning, som sker i sammanhang med familjepeningens beviljande, skulle således bli avgörande även för rätten till begravningsbidrag. Begravningsbidraget skulle enligt kommissionens förslag utgå med 150 kronor för hustru och 100 kronor för barn.

För egen del finner jag förslaget om ett begravningsbidrag för den värnpliktiges närmaste anhöriga behjärtansvärt. Jag delar arbetsmarknadskommissionens uppfattning, att bidraget bör utgå utan annan behovsprövning än den, som ägde rum, då familjepening beviljades. Då bestämmelserna om grundbelopp icke äro tillämpliga å värnpliktiga, vilka under tjänstgöringen åtnjuta civil avlöning av statsmedel eller med statsbidrag, bör rätt till begravningsbidrag knytas till det faktum, att den värnpliktige för familjemedlemmen uppbar familjepening, som helt eller delvis utgick efter behovsprövning. I fråga om de föreslagna beloppen har erinrats, att dessa syntes otillräckliga. Bestämmelserna äro emellertid avsedda att gälla även under krigstid, och jag anser mig med hänsyn därtill icke kunna förorda bidrag med högre belopp än kommissionen föreslagit. Från åtskilliga håll har ifrågasatts en utvidgning av rätten till begravningsbidrag, i huvudsak så, att dylikt bidrag skulle efter behovsprövning kunna utgå även för anförvanter tillhörande den fjärrare kretsen av familjebidragsberättigade. Särskilt har framhållits önskvärdheten av bidrag för den värnpliktiges barn över 16 år samt föräldrar. Även här måste jag emellertid ställa mig betänksam gentemot en utvidgning av de föreslagna förmånerna, i synnerhet som därigenom svårligen skulle kunna undvikas en övervältring på staten av utgifter, som även under normala förhållanden skulle bekostats av andra än den värnpliktige. Jag ansluter mig således i fråga om begravningsbidraget i sak helt till arbetsmarknadskommissionens förslag.

I samband med de föreslagna ändringarna i krigsfamiljebidragsförordningen, som huvudsakligen ha karaktär av jämkningar och förtydliganden, må beröras överbefälhavarens förslag om utfärdande av bestämmelser jämlikt 5 § tredje stycket. Jag är visserligen icke beredd att nu taga ställning till detta förslag, men det kan ifrågasättas, om stadgandet, därest tillämpning av detsamma finnes böra äga rum, tillfullo motsvarar sitt syfte. Stadgandet tager nämligen endast sikte på inkomst av civil anställning, som den värnpliktige under tjänstgöringen äger bibehålla; däremot tages icke hänsyn till understöd, som i anledning av tjänstgöringen tilldelas den värnpliktige eller hans familj av annan än arbetsgivaren. Ett praktiskt exempel härpå utgör det av överbefälhavaren berörda fallet, att understöd utgår från fackförening. Då det synes lämpligt att i detta sammanhang komplettera stadgandet i 5 § tredje stycket i nu berörda hänseende, föreslår jag ett tillägg, som med bibehållen lön jämställer understöd i anledning av tjänstgöringen.

Beträffande bestämmelserna om bostadsbidrag i 7 § ha framställts åtskilliga ändringsförslag. Vad som anförts i fråga om eftergift av kravet på att den värnpliktige vid tiden för inkallelsen skall ha sammanbott med den eller de familjemedlemmar, för vilka bostaden är avsedd, är jag beredd att tillmötesgå, då fråga är om den närmaste familjekretsen (de i 3 § a nämnda) och bostaden är avsedd för såväl hustru som barn. I dessa fall synes det skäligt, att bostadsbidrag utgår, även om äktenskapet ingåtts eller bostaden förhyrts efter inkallelsen. För övriga familjemedlemmar bör däremot kravet på sammanboende vid tiden för inkallelsen upprätthållas. Vidare har jag ansett mig böra biträda den av såväl arbetsmarknadskommissionen som överbefälhavaren påyrkade ändringen i 7 § tredje stycket av innebörd, att hänsyn i intet fall bör tagas till värnpliktigs månadslön vid bostadsbidragets bestämmande. Vad överbefälhavaren anført rörande bidrag till kostnader för ombyte av bostad torde däremot icke böra föranleda någon författningsändring. Att flyttningsbidrag i regel ej bör utgå för flyttning annat än till billigare bostad torde vara självfallet. Emellertid lägger författningen intet hinder i vägen för medgivande av flyttningsbidrag för den händelse ny bostad redan hyrts vid inkallelsen eller den gamla bostaden utdömts. De fall, då flyttningsbidrag kunna motiveras med familjens tillökning, torde vara sällsynta, men principiellt föreligger intet hinder för att bidraget utgår även i dylikt fall.

Beträffande näringsbidraget har överbefälhavaren föreslagit en omformulering av bestämmelserna, som vore ägnad att väsentligen vidga området för denna bidragsform. Jag vill erinra om att såväl inom sociala försvarsberedskapskommittén som i de överkommitténs förslag till familjebidragsförfattningar avgivna utlåtandena meningarna om denna bidragsform voro delade. Näringsbidraget har även omgivits med vissa restriktioner, framför allt den från den tyska familjebidragslagstiftningen hämtade bestämmelsen, att bidraget ej må avse avlönande av den värnpliktiges närmare anhöriga. Då näringsbidraget lättare än andra bidragsformer kan missbrukas, torde det icke vara rådligt att borttaga de nu gällande restriktionerna. I de fall, då näringsbidrag ej utgår, kan i regel lika effektiv hjälp erhållas genom familje-

penning och bostadsbidrag. Att sistnämnda bidragsformer skulle vara tillfyllest i det av överbefälhavaren anförda exemplet synes ligga i öppen dag.

De av arbetsmarknadskommissionen föreslagna ändringarna i bestämmelserna om näringsbidrag ha karaktären av förtydliganden. Då emellertid kommissionen enligt 2 § krigsfamiljebidragskungörelsen äger utfärda anvisningar rörande krigsfamiljebidragsförfattningarnas tillämpning, har kommissionen i sin hand att i sådan ordning till undanröjande av missförstånd fastställa, hur förordningen skall tillämpas. Jag anser därför icke erforderligt att här upptaga dessa ändringsförslag.

Mot arbetsmarknadskommissionens förslag till uppmjukning av stadgandet i 14 § krigsfamiljebidragsförordningen om företrädet mellan olika bidragsformer och till ändring av 15 § samma förordning i syfte att inskränka rätten till sjukbidrag i vissa fall har jag intet att erinra.

De föreslagna ändringarna i krigsfamiljebidragsförordningen torde — för möjliggörande av lämplig förberedelse — böra träda i kraft den dag Konungen bestämmer.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts har inom försvarsdepartementet utarbetats förslag till *förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen)*.

Förslag till provisorisk höjning av familjebidragen.

Med förenämnda skrivelse den 8 februari 1941 har *sociala försvarsberedskapskommittén* framlagt förslag till författningar om provisorisk höjning av familjepening enligt krigsfamiljebidragsförordningen och familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen. Såsom motivering till dessa förslag har kommissionen anfört följande:

Sedan april 1940, då *krigsfamiljebidragsförordningen* utfärdades, har det på 1935 års priser baserade levnadskostnadstalet stigit med 11 enheter, vilket motsvarar en ökning av levnadskostnaderna med 9 procent. Det kan visserligen förefalla tveksamt, om en indexhöjning av denna storleksordning bör föranleda höjning av bidragsbeloppen, men övervägande skäl tala enligt kommitténs mening för en sådan höjning. Det må sålunda framhållas, att indexhöjningen sedan den 3 september 1939, då kommittén framlade förslag till de sedermera av statsmakterna godtagna bidragstarifferna, utgör inemot 20 procent. Uppenbart är, att bidrag, vilka av statsfinansiella skäl måste begränsas i så hög grad, som fallet varit med krigsfamiljebidragen, icke inrymma någon nämnvärd marginal för ändringar i prisnivån. Visserligen behöver ökningen av bostads- och bränslekostnaderna samt kostnaderna för sjukvård icke tagas i betraktande, då bostads- och sjukbidragen icke äro maximerade, men det torde icke vara tvivel underkastat, att ökningen av övriga levnadskostnader, framför allt utgifterna för livsmedel, är mycket känbar för de inkallades familjer. Då kommittén icke ansett sig kunna föreslå högre terminslön för det stora flertalet av de till beredskapstjänst inkallade, ligger häri ett ytterligare skäl för att genomföra någon förbättring i fråga om familjebidragen. Då den rådande krisen snarast torde innebära en tendens till utjämning av prisskillnaderna mellan dyrorterna, torde höj-

ning av familjepeningen böra ske med ett för alla dyrorter lika belopp. För hustru (husföreståndarinna) torde höjningen av bidragsmaximum kunna bestämmas till 25 öre, motsvarande en genomsnittlig förhöjning av bidraget med 12 procent. Beträffande kategorien »annan familjemedlem över 16 år» (föräldrar, fränskild hustru, utomäktenskapliga barn m. fl.) gör sig den synpunkten gällande, att familjemedlem ofta icke bor tillsammans med den värnpliktige och därför ej har någon fördel av bostadsbidraget. Detta talar för en relativt sett större ökning av maximum i dessa fall. Med hänsyn härtill föreslår kommittén även i dessa fall en ökning med 25 öre eller med i medeltal 20 procent. Då krisen torde i särskilt hög grad drabba de familjer, varest barn finnas, föreslår kommittén, att för »annan familjemedlem under 16 år» tillägget bestämmas till 15 öre, motsvarande i genomsnitt omkring 19 procents höjning. Det synes önskvärdt, att den ifrågasatta höjningen i främsta rummet drabbar staten, och grundbeloppen torde därför böra höjas i lika mån som bidragens maxima. Någon ändring i den för näringsbidraget stadgade maximeringen anser kommittén däremot icke för närvarande erforderlig.

Sedan genom provisorisk ändring i krigsfamiljebidragsförordningen bidragsmaxima höjts, kan det praktiska genomförandet av denna höjning ske på två sätt: antingen sker en ny behovsprövning i varje särskilt fall under hänsynstagande till de nya maxima, vare sig ex officio eller efter ansökan, eller ock höjas automatiskt alla redan fastställda bidrag med så stort belopp, som motsvarar höjningen av maxima. Den förra metoden synes vara den principiellt riktiga och är för övrigt den enda möjliga beträffande bidrag, som icke redan äro fastställda. Den andra metoden innebär en schematisering såtillvida, att hänsyn icke tages till möjligheten av att en anpassning efter dyrtiden redan skett inom ramen för gällande maximum. Tydligt är emellertid, att denna metod innebär en avsevärd förenkling av ärendenas handläggning. För att i möjligaste mån underlätta det för familjebidragsnämnderna synnerligen betungande arbete, som en omräkning av alla redan fastställda bidrag innebär, vill kommittén förorda det senare alternativet, då fråga är om redan utgående bidrag. Den modifikationen bör dock stadgas, att den automatiska höjningen av bidraget ej bör äga rum i den mån härigenom bidragsbeloppet till familjemedlem skulle komma att överstiga genom dom eller avtal fastställt underhåll eller eljest särskilda omständigheter föranleda till undantag, t. ex. då oavsett det medgivna dyrtidstillägget skäl föreligger för nedsättning av familjebidraget.

Kommittén har ej tillgång till material för bedömande av vilken kostnadsökning, som den föreslagna höjningen av krigsfamiljebidragen kan väntas medföra.

Då det gäller att bedöma hur stor förhöjningen av *fredsfamiljebidragen* bör vara för hustru (husföreståndarinna), måste hänsyn tagas även till ökningen av bostads-, bränsle- och sjukvårdskostnader. En procentuellt sett något större höjning av bidraget än höjningen av familjepeningen i motsvarande fall är därför motiverad. En lämplig höjning torde vara 50 öre, vilket i genomsnitt motsvarar en förbättring av omkring 16 procent. Beträffande övriga familjemedlemmar bör samma höjning tillämpas som ovan föreslagits för krigsfamiljebidragens vidkommande i motsvarande fall. I fråga om genomförandet i praktiken av den här föreslagna höjningen — vilket ankommer på länsstyrelserna — torde böra gälla samma regler som beträffande krigsfamiljebidragen.

Kostnaderna för fredsfamiljebidragen ha i årets statsverksproposition upptagits till sammanlagt 665,000 kronor. Den av kommitténs förslag föranledda kostnadsökningen torde kunna uppskattas till 115,000 kronor, motsvarande något mer än 17 procent å den i statsverkspropositionen äskade summan.

I de avgivna yttrandena har kommitténs förslag i huvudsak tillstyrkts. Överbefälhavaren har ifrågasatt, huruvida icke även näringsbidragets maximibelopp borde höjas.

Socialstyrelsen har föreslagit vissa modifikationer i förslaget. Beträffande ändringarna i prisnivån har socialstyrelsen yttrat följande:

Från den 1 juli 1939 till den 1 januari 1941 utgjorde den totala levnads-kostnadsstegringen, mätt efter socialstyrelsens index, cirka 20 procent och, om bostadsposten frånräknas, 24 procent. Om hänsyn tages endast till utgifterna för livsmedel, utvisade perioden den 1 september 1939 — den 1 februari 1941 en genomsnittlig kostnadsstegring av 28 procent. Den redan inträdda förhöjningen av levnadskostnaderna är sålunda betydande, och prisstegringen visar allttjämt tendens att fortgå. Med hänsyn härtill synes det nödvändigt, att en skälig kompensation beredes de inkallade i form av dyrtidstillägg å de fastställda bidragsbeloppen. Skälen härtill äro så mycket starkare, som dessa bidrag redan från början i många fall tedde sig väl snävt tillmätta för beredande av en någorlunda tillräcklig försörjning för de värnpliktigas familjer. En stor del av dem har till följd av den stigande fördyringen av olika slags viktigare livsförnödenheter efter hand försatts i ett bekymmersamt läge.

I förslaget förutsättes, att de förordade dyrtidstilläggen icke dyrortsgraderas utan skola utgå med lika belopp inom de tre särskilda ortsgrupperna. Socialstyrelsen finner denna anordning välbetänkt ur praktisk synpunkt och invändningsfri ur mera teoretisk synpunkt, i det att prisstegringen, av tillgängliga uppgifter att döma, i ungefär lika grad drabbat samtliga orter, oavsett om de kunna betecknas såsom dyrorter eller ej.

Styrelsen har vidare erinrat, att en justering uppåt av de föreslagna förhöjningarna framdeles torde bliva erforderlig, i händelse den allmänna prisstegringen fortginge i nuvarande takt. Ur denna synpunkt syntes tillägget böra konstrueras såsom ett särskilt dyrtidstillägg och alltså icke inarbetas i de fastställda bidragsmaxima.

I fråga om storleken av höjningen av familjepeningens maximum enligt krigsfamiljebidragsförordningen har socialstyrelsen uttalat följande:

Tillägget för hustru synes vara lämpligt avvägt. Det må nämligen beaktas, att de värnpliktigas familjer lika litet som övriga medborgare böra kunna hävda någon rätt till full kompensation för den inträdda prisstegringen. Däremot kan någon berättigad invändning ej riktas mot att en jämförelsevis hög bidragsförhöjning beräknas för barnen. Erfarenheten giver vid handen, vilket även understrykes av kommittén, att barnens försörjning under ett krisläge som det nuvarande bereder särskilt stora svårigheter. Styrelsen finner det därför behjärtansvärt, att familjer med barn på angivet sätt tilldelas förhållandevis högre bidrag. Å andra sidan synes tillägget för kategorien »annan familjemedlem över 16 år» vara väl högt tilltaget enligt förslaget. Det anföres, att sådana familjemedlemmar ofta icke sammanbo med den värnpliktige och därför icke ha någon fördel av det särskilda bostadsbidraget, vilken omständighet ansetts tala för en relativt sett större ökning av maximum i dylika fall. Detta skäl förefaller emellertid knappast bärande, främst på den grund att någon höjning av bostadskostnaderna i hyreslägenheter hitintills i stort sett icke förekommit i annan mån än i fråga om de speciella utgifterna för bostädernas uppvärmning. Med hänsyn härtill synes den procentuella höjningen av bidragsmaximum för nu ifrågavarande grupp icke

böra överstiga den för hustru beräknade (12.5 %), vilket skulle innebära en nedsättning av dyrtidstillägget i detta fall från föreslagna 25 öre till ungefär 15 öre. Styrelsen förordar alltså, att tillägget för »annan familjemedlem över 16 år» bestämmas till sistnämnda belopp.

I likhet med kommittén anser socialstyrelsen, att någon ändring av den fastställda maximeringen för näringsbidraget för närvarande icke är påkallad. Detta bidrag må utgå med högst 200 kronor — i vissa fall 300 kronor — i månaden. Erinras må, att bidraget från början ansågs jämförelsevis högt tilltaget.

Beträffande höjningen av fredsfamiljebidragen har socialstyrelsen anfört:

I bidraget för hustru (husföreståndarinna) ingår en särskild bostadsersättning utöver det belopp, som korresponderar mot familjepeningen enligt krigsfamiljebidragsförordningen. Något allmänt bostadsbidrag utgår däremot icke. Enligt kommittén måste därför vid avvägningen av dyrtidstilläggets storlek i detta fall hänsyn tagas även till ökningen av bland annat bostads- och bränslekostnader, varför en procentuellt större ökning av bidraget än höjningen av familjepeningen i motsvarande fall ansetts motiverad. Mot denna argumentering måste invändas, att kommittén synes ha överskattat bostadskostnadernas ökning såtillvida att det i huvudsak endast är bränslekostnaderna, som hitintills under krisen uppvisat påtaglig stegring. Grundhyrorna för bostadslägenheter torde däremot, jämfört med tiden närmast före krigsutbrottet, kvarstå på en väsentligen oförändrad nivå. Med hänsyn härtill synes den procentuella ökningen av familjebidragets maximum för hustru vara för högt beräknad. Styrelsen anser, att tillägget i detta fall bör bestämmas enligt samma procentsats som kommittén föreslagit beträffande den i krigsbidraget ingående familjepeningen för hustru, alltså med genomsnittligt 12.5 procent (i ortsgrupp II). Enligt denna beräkningsgrund skulle höjningen böra fastställas till 40 öre, vilket belopp styrelsen för sin del förordar.

Angående den föreslagna höjningen av grundbeloppen har socialstyrelsen yttrat följande:

En särskild punkt i kommittéförslaget, som förtjänar beaktande, gäller frågan huruvida de föreslagna höjningarna av bidragsmaxima i de fall, då viss del av bidraget utgår som ett särskilt grundbelopp utan behovsprövning, bör läggas på grundbeloppet eller på den återstående, efter behovsprövning beviljade delen av bidraget. Sådant grundbelopp utgår för närvarande till hustru, med vilken den värnpliktige sammanlever, med en krona samt till barn, som står under hans vårdnad, med 40 öre om dagen. Grundbeloppet bestrides helt av statsmedel, medan av bidraget i övrigt en tiondel bekostas av kommunen. Kommittén har föreslagit, att dyrtidstillägget genomgående skall påläggas grundbeloppet, och har därför anfört såsom skäl, att den ifrågasatta höjningen i främsta rummet bör drabba staten. Hållbarheten av detta argument synes med fog kunna ifrågasättas. Enligt styrelsens mening lär det vara mera förenligt med ett kristidstilläggs natur, att förhöjningen lägges på den del av bidraget, som utgår först efter individuell behovsprövning.

Socialstyrelsen har vidare framhållit, att det av kommittén åberopade skälet för att dyrtidstillägget skulle läggas till grundbeloppet lika väl kunde tillgodoses genom en särskild föreskrift, att tillägget helt skulle bekostas av statsmedel.

Arbetsmarknadskommisionen har bland annat yttrat följande:

Kommisionen har icke funnit skäl till någon erinran mot kommitténs förslag, i vad gäller beloppens storlek och ej heller i vad gäller sättet för bestri-

dandet av de med höjningarna förenade kostnaderna. Vad angår sättet för förhöjningarnas genomförande beträffande familjemedlemmar, vilka vid tidpunkten för ikraftträdandet av förordningen om förhöjda bidragsbelopp uppbära familjepening enligt krigsfamiljebidragsförordningen respektive familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen, har kommitténs förslag ej heller givit kommissionen anledning till någon erinran. Kommissionen förutsätter emellertid, att förhöjningen skall kunna få tillgodonjutas jämväl av familjemedlemmar, för vilka intill nämnda tidpunkt familjepeningens maximibelopp varit bestämd med hänsyn till storleken av det bidrag, som den värnpliktige lämnat till vederbörandes uppehälle vid tiden för inkallelsen, under förutsättning att skäligen anledning finnes antaga att han, därest militärtjänstgöringen icke kommit emellan, med hänsyn till levnadskostnadsökningen skulle ha höjt sitt bidrag till familjemedlemmen i fråga. Skulle stadgandet i krigsfamiljebidragsförordningens 5 § (andra stycket, sista meningen) anses utgöra hinder för en dylik tillämpning av förordningen om förhöjd familjepening, synes ifrågakvarande stadgande böra underkastas erforderlig ändring.

Departementschefen.

Sociala försvarsberedskapskommitténs förslag att med anledning av rådande dyrtid provisoriskt höja familjebidragen enligt såväl krigsfamiljebidragsförordningen som fredsfamiljebidragsförordningen har vunnit anslutning i de avgivna utlåtandena. Även för egen del anser jag, att en sådan höjning bör komma till stånd. På sätt föreslagits torde höjningen av krigsfamiljebidragen kunna begränsas till den relativt snävt maximerade familjepeningen; beträffande näringsbidraget torde däremot icke för närvarande någon höjning vara erforderlig. Rörande höjningarnas storlek har socialstyrelsen anmält en från kommittéförslaget avvikande mening. Socialstyrelsen har sålunda gjort gällande, att kommittén vid bestämmandet av familjepening för »annan familjemedlem över 16 år» — den värnpliktiges barn över 16 år, föräldrar, fränskilda hustru, utomäktenskapliga barn med flera — samt vid fastställandet av fredsfamiljebidragen för hustru (husföreståndarinna) ävensom för nyssnämnda kategori överskattat ökningen av bostadskostnaderna såtillvida, att det i huvudsak endast vore bränslekostnaderna, som hitintills under krisen uppvisat påtaglig stegring. Det förefaller, som om detta påpekande vore i huvudsak befogat, och jag anser mig därför böra biträda socialstyrelsens förslag till jämkning av de av kommittén förordade maximibeloppen. Jag tillstyrker således en höjning av familjepening enligt krigsfamiljebidragsförordningen med 25 öre för hustru (husföreståndarinna) och med 15 öre för annan familjemedlem. Vidare förordar jag en höjning av fredsfamiljebidragen — vilka för närvarande endast åtnjutas av vissa samvetsömna värnpliktiga — med 40 öre för hustru (husföreståndarinna) och med 15 öre för övriga familjemedlemmar. Detta innebär genomgående en höjning med omkring 12 procent utom beträffande barn under 16 år, för vilka höjningen utgör 19 procent.

Beträffande själva formen för höjningarnas genomförande ha ävenledes olika meningar yppats. Kommittén har föreslagit, att bidragsmaxima skola provisoriskt förhöjas eller med andra ord att nya tariffer tills vidare skola gälla i stället för de gamla, under det att socialstyrelsen förordar ett fristående — dock icke rörligt — dyrtidstillägg. Vilkendera metoden som är att

föredraga synes vara en rent praktisk fråga, och jag saknar därvidlag anledning att föreslå avsteg från kommitténs av arbetsmarknadskommissionen i egenskap av tillsynsmyndighet tillstyrkta förslag. Meningsskiljaktighet föreligger även beträffande frågan, huruvida höjningen av bidragsmaxima skall föranleda en motsvarande höjning av grundbeloppen eller huruvida grundbeloppen böra bibehållas oförändrade. Det förra alternativet — kommitténs förslag — har motiverats därmed, att den väsentliga kostnaden för dyrtidskompensationen å krigsfamiljebidragen härigenom skulle stanna på staten. Socialstyrelsen, som förordat det senare alternativet, har ansett riktigtast, att förhöjningen lades på den del av bidraget, som utginge efter behovsprövning, samt erinrat, att även utan höjning av grundbeloppen kostnaden för dyrtidstillägget kunde genom en särskild föreskrift påläggas statsverket. I likhet med kommittén anser jag angeläget, att den väsentliga kostnadsökningen stannar å staten. Då den föreslagna höjningen har karaktären av dyrtidstillägg, anser jag riktigtast, att den i regel får tillgodonjutas av alla bidragstagare, alltså även av dem, för vilka endast grundbelopp utgår. Jag biträder således i detta hänseende kommittéförslaget i fråga om såväl krigs- som fredsfamiljebidragen. I överensstämmelse med vad kommittén föreslagit förordar jag, att övergången till de nya tarifferna sker sålunda, att familjepening respektive fredsfamiljebidrag i de fall, då bidrag redan utgå, i regel höjes med så stort belopp, som motsvarar den nu föreslagna höjningen av bidragens maxima. Vad särskilt beträffar de av arbetsmarknadskommissionen berörda fallen, då familjepening för i 3 § b) krigsfamiljebidragsförordningen avsedda familjemedlemmar enligt stadgandet i 5 § andra stycket samma förordning begränsats med hänsyn till värdet av tidigare lämnat underhåll, är enligt min mening uppenbart — såsom även framhållits i motiveringen till stadgandet — att den föreskrivna begränsningen hänför sig till underhållsbidragets realvärde. Har penningvärdet i avsevärdare mån ändrats efter tiden för inkallelsen, bör således vid tillämpning av ifrågavarande stadgande i 5 § hänsyn härtill tagas.

Höjningen av bidragen torde — för vinnande av lämplig förberedelsetid — böra tillämpas från den dag Konungen bestämmer.

Kostnaderna för höjningen av krigsfamiljebidragen äro givetvis beroende av inkallelsernas omfattning, och någon beräkning av dessa kostnader har icke gjorts. I årets statsverksproposition ha kostnaderna för familjebidrag åt värnpliktiga — varmed avses fredsfamiljebidrag under tillämpning av gällande fredsorganisation — upptagits för armén till 575,000 kronor, för marinen till 65,000 kronor och för flygvapnet till 25,000 kronor. Efter den jämkning av bidragsbeloppen, som här föreslagits, torde kostnadsökningen för höjningen av fredsfamiljebidragen kunna beräknas till ungefär 15 procent, motsvarande för de respektive försvarsgrenarna 86,250 kronor, 9,750 kronor och 3,750 kronor. Efter avrundning av summorna torde man således kunna beräkna anslagsbehovet för armén till 660,000 kronor, för marinen till 75,000 kronor och för flygvapnet till 30,000 kronor.

I enlighet med vad här anförts ha inom försvarsdepartementet — i nära anslutning till de av sociala försvarsberedskapskommittén avgivna förslagen

— upprättats förslag till förordning om provisorisk höjning av familjepening enligt krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223) och till förordning om provisorisk höjning av familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen den 17 maj 1940 (nr 422).

Departementschefens hemställan.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels antaga omförmälda förslag till

- 1) förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen);
- 2) förordning om provisorisk höjning av familjepening enligt krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223); och
- 3) förordning om provisorisk höjning av familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen den 17 maj 1940 (nr 422);

dels ock — med frångående av i statsverkspropositionen till 1941 års riksdag under fjärde huvudtiteln, punkterna 22, 66 och 105 gjorda förslag — å samma huvudtitel för budgetåret 1941/42 anvisa

under avdelningen C. Försvarskrafterna: Armén till *Familjebidrag åt värnpliktiga* ett *förslagsanslag* av 660,000 kronor,

under avdelningen C. Försvarskrafterna: Marinen till *Familjebidrag åt värnpliktiga* ett *förslagsanslag* av 75,000 kronor samt

under avdelningen C. Försvarskrafterna: Flygvapnet till *Familjebidrag åt värnpliktiga* ett *förslagsanslag* av 30,000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

S. Högsell.
